

Wielojęzyczność i wielokulturowość uczniów- wyzwania dla polskich szkół

mgr Dorota Liberda
mgr Marta Lipska
mgr Ewelina Makowska

liberda@womczest.edu.pl
lipska@womczest.edu.pl
makowska@womczest.edu.pl

Kierunki realizacji polityki oświatowej państwa na rok szkolny 2014/2015

 Profilaktyka agresji i przemocy w szkołach

Jak zrozumieć dzisiejszy świat?

Jak przezwyciężyć lęk przed
OBCYM?

**EDUKACJA
MIĘDZYKULTUROWA**

Co to jest edukacja międzykulturowa

„to więcej niż uczenie o:

- innych kulturach,
- folklorze, języku,
- religii
- kuchni.

To więcej niż szkolna wiedza, kim są nasi sąsiedzi.”

Monika Koszyńska <http://www.ceo.org.pl/pl/slady/news/edukacja-interkulturowa> (access date 01.12.2014)

Edukacja międzykulturowa = kształtowanie postaw i umiejętności kontaktu z innymi.

Co to jest edukacja międzykulturowa

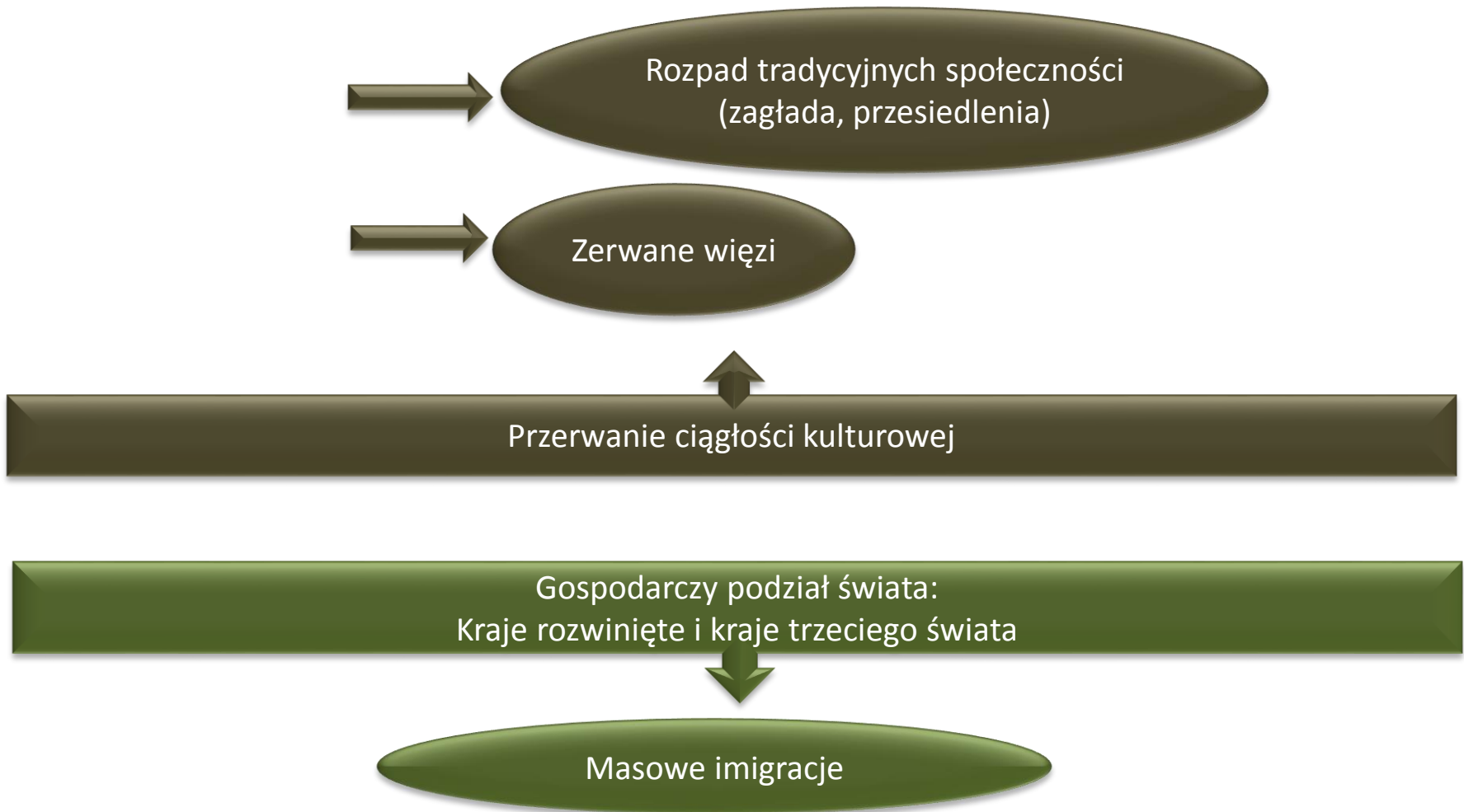
Nas to nie dotyczy, u nas nie
ma w szkole imigrantów

„Kształcenie w sobie kompetencji kulturowych niezbędne jest nie tylko w kontaktach z przedstawicielami innych kultur, ale również z osobami z naszego kręgu kulturowego, którzy żyją, myślą inaczej niż my.”

Monika Koszyńska <http://www.ceo.org.pl/pl/slady/news/edukacja-interkulturowa> (access date 01.12.2014)

**Zacznijmy od najbliższego otoczenia!
od nastawienia do osób niepełnosprawnych lub bardzo biednych**

Po co, dlaczego?

Rozwój komunikacji
i systemów
informatycznych

Szybka
wymiana
informacji

Łatwiejsze przemieszczanie się

Dzisiejszy świat to ruchome, niestabilne wspólnoty ludzkie i wielokulturowe społeczeństwa, w których tradycyjny podział na „swoich” i „obcych” traci sens.

Monika Koszyńska <http://www.ceo.org.pl/pl/slady/news/edukacja-interkulturowa> (access date 01.12.2014)

Europa jest w trakcie kształtowania nowych zasad współżycia różnych kultur, religii, narodów.

Czy polska szkoła potrzebuje edukacji międzykulturowej?

W Polsce żyją Ukraińcy, Białorusini, Niemcy, Litwini, Łemkowie, Ormianie, Czesi, Słowacy, Cyganie, Żydzi, Tatarzy i inni.

- ⇒ zamieszkujący nasz kraj od wielu pokoleń
- ⇒ nowi imigranci

Brak zrozumienia dla innych = konflikty

Szkoła musi przygotować uczniów do życia w wielokulturowym społeczeństwie

Jak pracować z uczniami?

Polska musi dostosować się do priorytetów europejskich

- ➔ Akceptacja różnorodności
- ➔ Dowartościowanie kultur mniejszości
- ➔ Uwzględnianie pozaszkolnych form poznawania innych kultur, np. podróże

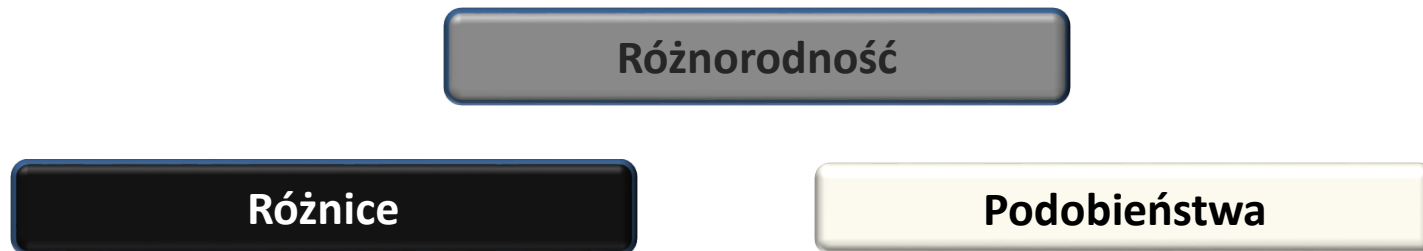
**Eksperci od edukacji międzykulturowej polecają
*aktywizujące metody pracy***

Aktywizujące metody pracy

- ➔ Bezpośredni kontakt z przedstawicielami innej kultury
- ➔ Wywiady
- ➔ Projekty międzynarodowe
- ➔ Metoda NIKE
- ➔ „Adopcja” zabytków innej kultury, np. *Ślady przeszłości*
- ➔ Korespondencja z przedstawicielami innej kultury
- ➔ Wchodzenie w role
- ➔ Projekt
- ➔ Debata, dyskusja

Metoda NIKE

NIKE = nauczanie interkulturowe w kontekście europejskim
NIKE koncentruje się na różnorodności w klasie szkolnej.

Nauczyciel wykorzystuje istniejącą w klasie różnorodność, zwraca uwagę na jej wartość i przydatność w nauce i wspólnej pracy.
„Uczeń musi popatrzeć na swojego kolegę jako na **Innego** i uznać go za równoprawnego twórcę kultury”.

Metoda Nike (c.d.)

- **Praca w małych grupach** - zadania są tak skonstruowane, aby uruchamiać wszystkie umiejętności i wykorzystywać odmienne spojrzenia uczniów na dany temat.
- **Podział na role** w zespole - maksymalne wykorzystanie różnorodności: grupy dobiera nauczyciel w oparciu o pozycję zajmowaną w klasie przez poszczególnych uczniów, ich style uczenia się, kompetencje i doświadczenia życiowe.
- Uczniowie z różnych środowisk społecznych mogą lepiej się poznać i **docenić fakt odmienności swoich kultur**.

Edukacja interkulturowa pomaga nauczycielowi kreatywnie wykorzystać różnice istniejące pomiędzy dziećmi w klasie, a dzieciom – lepiej się uczyć dzięki uświadomieniu sobie, że warto uczyć się od siebie.

"Edukacja międzykulturowa. Poradnik dla nauczyciela", wyd. CODN, Warszawa 2004 i Małgorzata Taraszkiewicz, Jak uczyć lepiej? Refleksyjny praktyk w działaniu. wyd. CODN, Warszawa 1996

„Adopcja” zabytków

Centrum Edukacji Obywatelskiej (CEO) we współpracy z Narodowym Centrum Kultury od 2001 r. organizują program „Ślady przeszłości”

<http://www.ceo.org.pl/pl/slady-przeszlosci-uczniowie-adoptuja-zabytki/news/opis-programu>

(access date 01.12.2014)

Uczniowie szukają w swojej okolicy ciekawych, lecz zapomnianych zabytków. Otaczają je opieką, starają się o ich renowację. Przywracają pamięć o miejscach i ludziach z nimi związanych. Młodzi ludzie często wybierają zabytki/ pamiątki świadczące o wielokulturowej przeszłości Polski: cmentarze ewangelickie, synagogi żydowskie, prawosławne kapliczki.

Podjęcie opieki nad obiektem innej kultury więcej nauczy niż napisanie/wysłuchanie referatu. Aktywność w konkretnych działaniach związanych z „adopcją” zabytku, bezpośrednio odkrywanie historii wiąże uczniów emocjonalnie z tym zabytkiem i kulturą, którą reprezentuje.

Relacje z przeprowadzonych „adopcji”: <http://www.ceo.org.pl/pl/archiwum/slady/19>

(access date 01.12.2014)

Działania uczniów

- ➔ Prace porządkowe
- ➔ Zbieranie informacji o zabytku
(archiwa, dokumenty, biblioteki)
- ➔ Wywiady z ludźmi związanymi z zabytkiem
- ➔ Przygotowanie działań artystycznych
i edukacyjnych dla społeczności szkolnej i lokalnej
- ➔ Uroczysta, symboliczna adopcja zabytku

Program „Ślady przeszłości”

Centrum Edukacji Obywatelskiej

http://www.ceo.org.pl/sites/beta.serwisceo.ng.pl/files/flash/kurs_slady/slady.swf

(access date 01.12.2014)

Wprowadzenie

Oddajemy w państwa ręce materiały pomocnicze do realizacji projektów Ślady Przeszłości. Mogą one zostać wykorzystane podczas realizacji projektów na wszystkich etapach edukacyjnych, w szczególności w szkołach gimnazjalnych, w których od tego roku, powołując się na rozporządzenie Ministerstwa Edukacji Narodowej z dnia 20 sierpnia 2010, stały się obowiązkowe. Znajdują się tutaj ciekawe artykuły, porady ekspertów, przykłady dobrej praktyki, a także propozycje ćwiczeń, które można wykonać wraz z uczniami. Materiały zostały podzielone na 6 kroków. Każdy z nich składa się z kilkunastu ekranów. Na ekranach publikowane są podstawowe informacje uzupełnione o teksty opracowane w postaci dokumentów pdf do pobrania w załącznikach. Mamy nadzieję, że informacje te okażą się przydatne w działaniach młodzieży inicjowanych przez nauczycieli, a związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego małych ojczyzn.

krok 1

krok 2

krok 3

krok 4

krok 5

krok 6

Korespondencja i „innymi”

Polscy uczniowie mogą korespondować w języku angielskim z rówieśnikami z innych krajów i kultur:

dowiadawać się, jak wyglądają ich domy,
codzienne obowiązki, lekcje itp.

Czy Polska to kraj jednorodny kulturowo?

Mniejszości narodowe w Polsce:

1. Białorusini,
2. Czesi,
3. Litwini,
4. Niemcy,
5. Ormianie,
6. Rosjanie,
7. Słowacy,
8. Ukraińcy,
9. Żydzi.

Mniejszości etniczne w Polsce:

1. Karaimi,
2. Łemkowie,
3. Romowie,
4. Tatarzy.

Co to jest mniejszość narodowa?

Zgodnie z ustawą z dnia 6 stycznia 2005 r.
o mniejszościach narodowych i etnicznych
oraz o języku regionalnym
(Dz. U. Nr 17, poz. 141, z późn. zm.):

„Art. 2.1. Mniejszością narodową, w rozumieniu ustawy, jest grupa obywateli polskich, która spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) jest mniej liczebna od pozostałej części ludności Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) w sposób istotny odróżnia się od pozostałych obywateli językiem, kulturą lub tradycją;
- 3) dąży do zachowania swojego języka, kultury lub tradycji,

- 4) ma świadomość własnej historycznej wspólnoty narodowej i jest ukierunkowana na jej wyrażanie i ochronę;
- 5) jej przodkowie zamieszkiwali obecne terytorium Rzeczypospolitej od co najmniej 100 lat;
- 6) utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie.”

Co to jest mniejszość etniczna?

„Art. 2.3. Mniejszością etniczną, w rozumieniu ustawy, jest grupa obywateli polskich, która spełnia łącznie następujące warunki:

- 1) jest mniej liczebna od pozostałej części ludności Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) w sposób istotny odróżnia się od pozostałych obywateli językiem, kulturą i tradycją;
- 3) dąży do zachowania swojego języka, kultury lub tradycji;

- 4) ma świadomość własnej historycznej wspólnoty etnicznej i jest ukierunkowana na jej wyrażanie i ochronę;
- 5) jej przodkowie zamieszkiwali obecne terytorium Rzeczypospolitej od co najmniej 100 lat;
- 6) nie utożsamia się z narodem zorganizowanym we własnym państwie.

- Najliczniejszą mniejszością narodową w Polsce jest mniejszość niemiecka.
- Najmniej liczna mniejszością narodową w Polsce jest mniejszość ormiańska.

- Najliczniejszą mniejszością etniczną w Polsce jest mniejszość romska.
- Najmniej liczną mniejszością etniczną w Polsce jest mniejszość karaimska.

Języki regionalne w Polsce:

- jidysz,
- czeski,
- białoruski,
- karaimski,
- ormiański,
- niemiecki,
- litewski,
- rosyjski,
- ukraiński,
- tatarski,
- słowacki,
- romski,
- łemkowski,
- kaszubski,
- hebrajski.

Mniejszości narodowe w województwie śląskim

Mniejszość narodowa	Liczba osób	Procent populacji mieszkający w województwie śląskim
Słowacy	264	9,63
Niemcy	34 799	24,13
Ormianie	167	9,90
Rosjanie	829	9,43
Czesi	580	20,47
Romowie	1733	10,36

❖ Dzieci imigrantów *[kultura pochodzenia jest inna niż polska]*

Warszawa: Wietnamczycy, Ukraińcy, Rosjanie i Ormianie

❖ Dzieci reemigrantów

[narodowości polskiej, które wróciły do kraju po pewnym czasie spędzonym poza jego granicami]

- największy problem wśród uczniów szkół podstawowych
- brak znajomości polskiej gramatyki, ortografii, historii ani geografii kraju.

❖ Dzieci należące do mniejszości narodowych lub etnicznych *[obywatele polscy (jednocześnie prawo do nauki języka i kultury własnej grupy narodowej czy etnicznej)]*

❖ Dzieci z rodzin dwukulturowych *[obydwoje rodziców posługuje się dwoma różnymi językami]*

- Dwujęzyczność i dwukulturowość = ciężar / czynnik stymulujący jego rozwój.

Prawne aspekty edukacji dzieci cudzoziemców

KONWENCJA O PRAWACH DZIECKA
przyjęta przez
ZGROMADZENIE OGÓLNE NARODÓW ZJEDNOCZONYCH
dnia 20 listopada 1989 roku

Każdemu dziecku należy zapewnić prawo do edukacji ->

(niezależnie od okresu przebywania w danym kraju, statusu lub innych okoliczności);

nowelizacja Ustawy o Systemie Oświaty z dnia 19 marca 2009 r ->

- od 1 stycznia 2010 nauka dzieci cudzoziemców **do 18 roku życia** w szkołach publicznych jest bezpłatna.

- po nowelizacji zwolnienie z opłat za naukę **także na poziomie ponadgimnazjalnym** (w liceach, technikach i szkołach zawodowych) i odbywa się na warunkach dotyczących obywateli polskich.

Modele nauczania języka kraju przyjmującego – cz. 1

Model separacyjny

-> oddzielne klasy (**tzw. przygotowawcze**) - *najczęściej przez okres 12 miesięcy;*

+ **skoncentrowanie się** na nauce języka kraju przyjmującego

+ **mniejsze** problemy językowe

odseparowanie od rówieśników z kraju przyjmującego -

problemy z **integracją** -

Modele nauczania języka kraju przyjmującego – cz. 2

Model integracyjny

- > **obowiązek** uczęszczania na normalne zajęcia edukacyjne + **dodatkowo** lekcje językowe
- + **wspólne uczęszczanie** na zajęcia edukacyjne przez wszystkie dzieci (**łatwiejsza integracja**)
- **nieznajomość lub słaba znajomość języka** > mimo to : obowiązkowe zajęcia lekcyjne + trudności w korzystaniu z programu nauczania + słabsze wyniki w nauce

Modele nauczania języka kraju przyjmującego

- Polska : **integracyjny** model edukacji
 - > *obowiązek uczestniczenia w normalnych zajęciach szkolnych niezależnie od stopnia znajomości języka polskiego + dodatkowe zajęcia językowe po lekcjach*
 - **kurs przygotowawczy** (*powyżej 15 uczniów cudzoziemców*)
 - lub
 - **dodatkowe lekcje języka polskiego** (*poniżej 15 uczniów cudzoziemców*)
- (bezpłatnie / nie dłużej niż przez okres 12 mies. (przynajmniej 2 godz. tyg.).*

Trudności w integracji i edukacji

PROBLEMY ZE STRONY UCZNIÓW ?

-

Język?

Wyniki
szkolne?

Relacje z rówieśnikami?

Współpraca z nauczycielami?

Trudności w integracji i edukacji

Wyzwania, przed jakimi stoją placówki oświatowe?

•

Język i
kultura
kraju?

Przygotowanie do
pracy z dziećmi z
innych kultur

Współpraca z instytucjami wspierającymi?

Materiały metodyczne?

ZADANIA SZKOŁY W OBLICZU WIELOKULTUROWOŚCI

- Praca **szkoły**? -> specyfika uczniów
- **Pracownicy** placówki? – kompetencje międzykulturowe
- **Środowisko** szkolne? - integracja
- **Rodzice** uczniów? - współpraca

Wspieranie edukacji dzieci imigrantów

- **UE** -> strategie i narzędzia wspierania edukacji dzieci imigrantów w szkołach

Materiały informacyjne dot. systemu edukacyjnego kraju przyjmującego w języku ojczystym imigrantów

- **Język kraju** przyjmującego
- **Język i kultura** kraju pochodzenia dzieci imigrantów
- **Tłumacz / Pracownicy poradni** psychologiczno-pedagogicznych.
- **Asystent międzykulturowy**
- **Dwujęzyczność w nauczaniu**
- *Cel: ułatwienie funkcjonowania uczniów cudzoziemców w nowym systemie edukacyjnym*

Asystent międzykulturowy

- *(wg ustawy o systemie oświaty)*
 - osoba władająca językiem kraju pochodzenia ucznia jako pomoc nauczyciel (12 miesięcy)
 - Cel: ułatwienie edukacji i integracji dzieci cudzoziemców*
- Korzyści:
 - + uczniowie cudzoziemcy?
 - + nauczyciele?
 - + społeczność szkolna?

Wsparcie dla szkół wielokulturowych

- **FRS – Fundacja na Rzecz Różnorodności Społecznej**
- **Szkolenia dla kadry pedagogicznej szkół** przyjmujących dzieci migranckie i uchodźcze w całej Polsce.
- **Promocja sprawdzonych i innowacyjnych rozwiązań** (dobre praktyki)
- Dlatego FRS prowadzi obecnie proces gromadzenia dobrych praktyk, wniosków i rekomendacji dotyczących współpracy pomiędzy asystentkami i asystentami Międzykulturowymi, szkołami oraz organizacjami pozarządowymi.

**Najnowsze informacje z oferty RODN „WOM”
zapewnicie sobie Państwo
zamawiając naszego NEWSLETTERA.**

<http://www.womczest.edu.pl/new/newsletter/>

**Zapraszamy także do dzielenia się
swoim dorobkiem zawodowym
w ramach „przykładów dobrej praktyki”.**

<http://www.womczest.edu.pl/new/zasoby-edukacyjne/przyklady-dobrych-praktyk/>

Bibliografia

Obrazy:

- https://www.google.pl/search?as_st=y&tbm=isch&hl=pl&as_q=wielokulturowo%C5%9B%C4%87&as_epq=&as_oq=&as_eq=&imgsz=&imgar=&imgc=&imgcolor=&imgtype=&cr=&as_sitesearch=&safe=images&as_filetype=&as_rights=#as_st=y&hl=pl&tbm=isch&q=multiculturalism&revid=1983101200&imgcr=IUeXHZZ3a2f-SM%253A%3Bx410-p8W6kbHJM%3Bhttps%253A%252F%252Fcaffeinatedthoughts.com%252Fwp-content%252Fuploads%252F2015%252F02%252FMulticulturalism.jpg%3Bhttps%253A%252F%252Fcaffeinatedthoughts.com%252F2015%252F02%252Fchristianity-multiculturalism%252F%3B1281%3B852 na (CC-BY-SA 3.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.pl>) (access date 01.12.2014)
- „Edukacja interkulturowa” Monika Koszyńska <http://www.ceo.org.pl/pl/slady/news/edukacja-interkulturowa> (access date 01.12.2014)
- "Edukacja międzykulturowa. Poradnik dla nauczyciela", wyd. CODN, Warszawa 2004 i Małgorzata Taraszkiewicz, Jak uczyć lepiej? Refleksyjny praktyk w działaniu. wyd. CODN, Warszawa 1996
- www.mniejszości.narodowe.gov.pl (access date 01.12.2014)
- www.języki-mniejszości.pl (access date 01.12.2014)

Dziękujemy za uwagę

mgr Dorota Liberda

liberda@womczest.edu.pl

Marta Lipska

lipska@womczest.edu.pl

mgr Ewelina Makowska

makowska@womczest.edu.pl